

ETT STARKT SAMHÄLLE
BYGGER VI TILLSAMMANS

BUDGET FÖR 2019
och plan för 2020-2021

Socialdemokraterna

FRAMTIDSPARTIET
I VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Innehållsförteckning

FÖRORD	3
VÅR POLITIK	6
Livet är gott i Västra Götaland	6
Frihet, rättvisa och solidaritet	6
Våra övergripande mål är:	6
Så läser du budgeten:	7
Jämlig och jämställd hälso- och sjukvård	8
Slut hälsoklyftorna	8
Inom hälso- och sjukvården ska följande övergripande mål gälla:	9
Vi vill att:	9
Folkhälsa	9
Inom folkhälsoområdet ska följande övergripande mål gälla:	10
Vi vill att:	10
Tillgängligheten till hälso- och sjukvården måste förbättras	10
Inom tillgänglig och kvalitativ vård ska följande övergripande mål gälla:	11
Vi vill att:	12
Våra medarbetare	13
Våra övergripande mål inom personalområdet är:	15
Vi vill att:	15
Regionutveckling	16
Tillväxt	16
Arbetsmarknad	17
Inom regionutvecklingen ska följande övergripande mål gälla:	18
Vi vill att:	18
Miljö och klimat	18
Inom miljö- och klimatområdet ska följande övergripande mål gälla:	19
Vi vill att:	19
Kollektivtrafik	19
Infrastruktur	20
Inom kollektivtrafik och infrastruktur ska följande övergripande mål gälla:	21
Vi vill att:	21
Kultur	21
Inom kulturområdet ska följande övergripande mål gälla:	22
Vi vill:	22
Ledning och styrning	23
Inom ledning och styrning ska följande övergripande mål gälla:	24
Vi vill att:	24
Stöd- och serviceverksamheter	24
Inom servicenämnden ska följande övergripande mål gälla:	24
Inom fastighetsnämnden ska följande övergripande mål gälla:	25

Inom företagshälsovården ska följande övergripande mål gälla:.....	25
Vi vill att:	25
Övriga verksamheter	25
Ekonomi	26
Finansiella mål	27
Skattesatsen	27
Utveckling av skatteunderlag och skatteintäkter	27
Effektivitetskrav	28
Löne- och prisutveckling	28
Resursfördelningsmodellen	28
Vårdval primärvård och vårdvalrehabilitering	28
Ramförändringar – tillskott, avdrag och finansiering	29
Regionfullmäktige	29
Regionstyrelsen	29
Personalutskottet	29
Hälso- och sjukvårdsstyrelsen	30
Hälso- och sjukvårdsnämnderna	30
Patientnämnder	30
Arkivnämnden	30
Fastighetsnämnden	31
Servicenämnden	31
Nämnd för Hälsan och stressmedicin	31
Folkhälsokommittén	31
Kommittén för mänskliga rättigheter	31
Regionutvecklingsnämnden	31
Miljönämnden	31
Kollektivtrafiknämnden	31
Kulturnämnden	32
Moderförvaltningen	32
Investeringsram	32
Resultat	32
Regionbidrag	33
Förslag till beslut	34
Resultaträkning	35
Balansräkning	36

FÖRORD

Det här är Socialdemokraterna i Västra Götalandsregionens budget för 2019. Det är ett dokument som visar på den ljusa framtid vi vill skapa för invånarna i vår region: En framtid där alla, inte bara några få, känner framtidstro och optimism.

Det ska sägas redan från start att vårt budgetarbete har försvårats av den osäkerhet som råder inför höstens val. En moderatledd regering stödd av Sverigedemokraterna kan snabbt innebära försämrade förutsättningar. Vår övertygelse är att det även kommande mandatperiod blir en S-ledd regering och på detta har vi grundat vår budget.

Västra Götaland är på många sätt en bra region att leva i. Tillväxten är hög, sysselsättningen ökar och ungdomsarbetslösheten är rekordlåg. Men det finns också klyftor – mellan fattiga och rika, mellan stad och land, mellan ”gamla” och nya svenskar. Den socialdemokratiska politikens viktigaste insats, såväl i riksdagen som i regioner, landsting och kommuner, är att utjämna dessa ojämlika villkor. Det gäller särskilt den påverkbara ohälsan. Vårt mål att sluta hälsoklyftorna inom en generation står fast. Målet når vi genom att investera för framtiden, inte minst i barns och ungas hälsa och möjligheter.

Att rusta samhället och sjukvården också för nutidens utmaningar är viktigt för att nå ett jämlikt samhälle. Det gäller såväl Västra Götalandsregionen som Sverige som helhet. När gruppen äldre blir allt större ställs ökade krav på sjukvården, både vad gäller tillgänglighet som kvalitet. Även barnafödandet ökar och med det behöver även omsorgen om barn och unga ökade resurser. Vi är också inne i en viktig fas där vi på bästa sätt ska göra vägen in i det svenska samhället så enkel som möjligt för alla dem som flytt krig och förföljelse, och som fått en fristad i Sverige. För att klara dessa utmaningar krävs att stat, regioner/landsting och kommuner arbetar tillsammans och skapar ett så sömlöst omhändertagande som möjligt, inte minst inom vården och omsorgen. Det skapar trygghet och tilltro till samhället och lägger grunden för den framtidstro och optimism hos människor som är nödvändiga för att driva samhällsutvecklingen framåt.

Västra Götalandsregionen har haft en mycket stark ekonomisk utveckling de senaste åren, mycket tack vare de mångmiljardtillskott som kommit i form av ökade stadsbidrag från den socialdemokratiskt ledda regeringen. Tyvärr har dessa pengar inte kommit sjukvården till del i den omfattning som de borde. Till följd av detta har vi de senaste åren sett en utveckling som är djupt oroande: försämrad tillgänglighet, överbeläggningar, långa väntetiderna på akuterna och oacceptabla köer till vården. Sjukhusen har stora svårigheter att nå sina mål samtidigt står de inför besparingar och personalneddragningar som följd, tvärt emot vad sjukvården behöver. Det är en negativ spiral som måste brytas. Sjukvården måste få de ekonomiska muskler som krävs för att vända den negativa utvecklingen. Den första och kanske allra viktigaste åtgärd som måste till är satsningar på vårdpersonalen.

Västra Götalandsregionen är en av landets största arbetsgivare, med drygt 53 000 anställda. Av dem jobbar närmare 80 procent i sjukvården. De är den svenska välfärdens ryggrad; utan dem faller vården samman. Det förpliktigar därför som arbetsgivare att se till att medarbetarna har så bra förutsättningar som möjligt att utföra sitt arbete, att de trivs, mår bra och vill fortsätta sitt värdefulla arbete. Där är vi inte i dag. Vi ser istället hög personalomsättning och oroande ohälso-tal, till följd av ökad press på personalen. Trivseln minskar och kritik mot arbetsmiljö och löner växer. Många duktiga medarbetare väljer att lämna sjukvården, och samtidigt är tillgången på ny personal allt mer begränsad.

Socialdemokraterna vill se förbättringar som gynnar både personal och patienter. Det handlar om bland annat om mindre administration, konkurrenskraftiga löner, fler arbetskamrater och bättre scheman som ger tid för återhämtning och gör att fler orkar jobba heltid. Vi vill också ge större handlingsutrymme för medarbetarna, genom mindre detaljstyrning, Det behövs om målet att bli Sveriges bästa arbetsgivare ska nås.

Vi gläds åt att flera av de satsningar vi har tagit initiativ till – och som nu är en del av framtidens omställning av sjukvården – börjar ge resultat, bland annat mobila sjukvårdsteam. Nu tas ytterligare steg för att ställa om och förbättra vården för både personal och patienter, genom att öka närheten till den vård vi behöver ofta, koncentrera specialiserad vård för ökad kvalitet och använda den digitala tekniken på ett bättre sätt. Det är viktigt att omställningen tar fart och inte hamnar i långbänk. Vi socialdemokrater är ett starkt ansvarsbärande parti, med vilja till breda politiska lösningar. Men vi är inte beredda att kompromissa kring jämlikhet och rättvisa villkor.

Vårdens pengar ska användas till att skapa kvalitativ vård för alla. Vi måste utveckla vår egen sjukvård och komma bort från dyrköpta marknadslösningar. Vi behöver stärka vår egen organisation och slippa att belasta såväl patienter som verksamhet och ekonomi inhyrd personal.

En ytterligare viktig förutsättning för jämlika villkor för invånarna är en väl fungerande kollektivtrafik i hela regionen. Målet är att alla i Västra Götaland ska kunna resa billigt och miljövänligt dit där jobb och skolor finns, och ändå bo och leva där de själva vill. Vi behöver därför ytterligare stärka kollektivtrafiken med pålitliga och snabba alternativ för resor till jobb, studier, nöjen och kulturupplevelser i hela regionen.

Vi är ett parti i opposition. Vi har inte haft makten att själva åstadkomma alla förbättringar vi önskar. Men vi hoppas och tror att vi efter valet i september får återuppta vårt arbete med att göra Västra Götaland till en ännu bättre, mer jämlik och rättvisare region att leva i.

Helén Eliasson

Regionråd i opposition

Gruppledare för Socialdemokraterna i Västra Götalandsregionen

VÅR POLITIK

Socialdemokraterna i Västra Götaland ser som sin uppgift att skapa förutsättningar för fler jobb och en jämlik hälso- och sjukvård av högsta kvalitet, som ges efter behov. Utbildning, jobb och god hälsa skapar förutsättningar för ett gott liv. En jämlik hälsa går dock aldrig att nå i ett ojämnt samhälle. Därför är hälso- och sjukvårdspolitikerna en central del av en samlad välfärdspolitik som strävar efter att stänga klyftorna mellan människor i Sverige.

Ojämlighet skapar ohälsa. Att sluta de påverkbara hälsoklyftorna handlar om ett samhällsprojekt som är tätt förknippat med socialdemokratins mål om ett samhälle utan klasskillnader, om jämlikhet och om individens frihet och oberoende. Jämlik hälsa går inte att värdera i kronor och ören; det är en fråga om alla människors lika värde.

God och jämlik hälsa är för Socialdemokraterna i Västra Götalandsregionen faktorer som visar hur samhället utvecklas. Det är ett mål som kräver låg arbetslöshet, bra utbildning och goda livsvillkor.

Vi ser som vår självklara uppgift att sluta de samhälls- och andra klyftor som hindrar människor eller välfärden att utvecklas. Detta fokus utgör grunden för vår politik och också för detta budgetförslag för Västra Götalandsregionen.

Livet är gott i Västra Götaland

Västra Götaland är ett dynamiskt och expansivt område. Här finns ett Sverige i miniatyr – från stora internationella bolag till små lantbruk, från storstadens intensiva puls till småsamhällen i glesbygd. Mångfalden av människor, som under århundraden befolkat och berikat vårt samhälle, och näringar skapar vår framtid och förutsättningar för fortsatt utveckling. Det är allas vårt ansvar att bidra till att förstärka denna utveckling och ge alla jämlika möjligheter att ta del av det goda i livet. Det är när jämlikheten är som störst som samhället är som starkast. Därför ska samhällets stöd finnas nära till hands när individen mest behöver det. Alla tjänar på att var och ens dröm blir verklighet.

Frihet, rättvisa och solidaritet

Socialdemokratin är en frihetsrörelse. Vi tror på människors lika värde och politikens möjlighet att bidra till att varje individ får möjlighet att förverkliga sitt livsprojekt. Vi tror på en generell välfärdsmodell som är gemensamt ägd, rättvist fördelad och demokratiskt styrd. Ålder, kön, sexuell läggning, funktionsnedsättning, härkomst, trosuppfattning eller storlek på plånboken får aldrig avgöra jämlik tillgång till den offentliga välfärden. Att eftersträva en jämlik hälsa i hela befolkningen är därför en självklar politisk målsättning för den socialdemokratiska välfärdspolitikerna.

Våra övergripande mål är:

- En sjukvård som är jämlik, jämställd och likvärdig och ges efter behov
- Att Västra Götalandsregionens samtliga verksamheter bidrar till att sluta ekonomiska och sociala klyftor och bidrar till framtida generationers rätt till en god levnadsmiljö
- Att den mänskliga påverkan på klimatet stoppas och målet med ett fossilfritt Västra Götaland 2030 prioriteras

- Att en strategisk regional utveckling bidrar till fler jobb och möjlighet till ökad utbildningsnivå
- Att en effektiv, tillgänglig och prisvärd kollektivtrafik fortsätter att utvecklas i hela regionen
- Att fria och stimulerande kulturskapande verksamheter bidrar till att utjämna och förena olika livsvillkor, inte minst för barn och unga
- Att det finns möjligheter för alla människor, oavsett förutsättningar, att delta i samhällslivet genom ökad tillgänglighet och öppenhet

Så läser du budgeten:

Västra Götalandsregionens vision *Det goda livet* samt övriga styrdokument är utgångspunkten för denna budget. Budgeten är formulerad ur ett invånarperspektiv.

Övergripande mål samt den ekonomiska tilldelningen ska styra varje verksamhetsområde. Med övergripande mål avses den inriktning som ska gälla på några års sikt.

Det som sägs om Västra Götalandsregionens verksamheter gäller även för verksamheter som bedrivs på uppdrag av regionen. Därför ska regionfullmäktiges övergripande mål beaktas på samma sätt vid upphandling och avtal eller vid uppdrag till externa verksamheter. I budgeten används begreppen "Västra Götalandsregionen" eller "regionen" då organisationen Västra Götaland avses. Med "Västra Götaland" menar vi det geografiska området.

Jämlik och jämställd hälso- och sjukvård

I dagens Sverige ser vi stora skillnader i hälsa hos befolkningen. Barn som växer upp med föräldrar med kortare utbildning får oftare sämre hälsa senare i livet jämfört med de barn som växer upp i familjer med längre utbildning. För oss socialdemokrater är det oacceptabelt att hälsa ska vara en klassfråga, och därför behövs reformer för att motverka denna negativa utveckling.

För en god hälsa krävs hälsofrämjande arbetssätt och samverkan på alla nivåer inom hälso- och sjukvården. Det ska inte spela någon roll vilken bakgrund man har för att kunna få en god livskvalitet.

Det är viktigt att satsa på förebyggande arbete för att i den mån det är möjligt undvika sjukdom. Om man trots allt blir sjuk krävs en bra sjukvård av hög kvalitet utan onödiga väntetider. Det ska finnas lättillgänglig information, enkla kontaktvägar och alla har rätt till ett gott bemötande.

Psykisk ohälsa är en av samhällets stora utmaningar. Vi vill se en utvecklig där berörda regionala verksamheter, såsom primärvård, barn- och ungdomspsykiatri och habilitering, samverkar med skola, socialtjänst, försäkringskassa, polis och civila samhället. Detta i syfte att i tid sätta in de insatser regionen kan göra för att främja psykisk hälsa.

Hälso- och sjukvården står inför omfattande utmaningar, vilket kräver långsiktiga, både verksamhetsmässiga och finansiella lösningar i bred politisk enighet.

Slut hälsoklyftorna

De påverkbara hälsoskillnaderna ska slutas inom en generation. För att nå dit krävs ett metodiskt, konsekvent och långsiktigt arbete samt uthållighet. Hälso- och sjukvården måste ställa om till ett

mer förebyggande arbetssätt där de olika vårdnivåerna inom regionen och kommunerna samverkar i högre grad.

Det är hela samhällets ansvar att barn och unga får en bra uppväxt. Därför måste vi tillsammans ta oss an de utmaningar som finns för att alla barn och unga ska få samma förutsättningar. Ett prioriterat område är att alla ska få likvärdiga förutsättningar i skolan. I dag vet vi att det finns ett samband mellan fullföljda studier och ett framtida gott och hälsosamt liv. För att främja hälsa hos barn och ungdomar ska dessutom alla verksamheter i Västra Götalandsregionen arbeta i enlighet med FN:s barnkonvention.

Inom hälso- och sjukvården ska följande övergripande mål gälla:

- De påverkbara hälsoklyftorna ska slutas inom en generation
- Alla ska ha tillgång till en jämlik hälso- och sjukvård
- Barnrättsperspektivet ska belysas i alla politiska beslut

Vi vill att:

- En kartläggning sker för att säkerställa en jämlik vård
- Vården ska vara lättillgänglig och erbjudas utan onödiga väntetider
- Kunskap om kvinnors hälsa och ohälsa prioriteras och stärks

Folkhälsa

För att uppnå en god hälsa är det en förutsättning att dels minska de bakomliggande faktorer som orsakar sjukdom samtidigt som man lyfter fram de faktorer som förbättrar människors hälsa.

Internationellt sett har befolkningen i Västra Götaland en god hälsa, hög levnadsnivå samt en hög förväntad livslängd. Trots detta är de sociala skillnaderna i folkhälsa betydande, och samma positiva utveckling som ses i befolkningen som helhet saknas för många grupper. Inom vissa begränsade geografiska områden mår invånarna betydligt sämre och har lägre förväntad livslängd jämfört med snittet för Västra Götaland. Att ha tillgång till en jämlik och nära vård i hela regionen är därför avgörande och en viktig förutsättning för att sluta hälsoklyftorna. För att nå en jämlik hälsa krävs riktade reformer och ett brett samarbete i samhället.

Västra Götalandsregionen ska aktivt arbeta tillsammans med kommunerna och andra samhällsaktörer, för att hitta gemensamma prioriteringar som stärker invånarnas hälsa och därmed den sociala hållbarheten.

För oss socialdemokrater är det viktigt med en jämlik tandhälsa. Munhälsan i regionen är generellt god, men det finns stora klasskillnader. Vi socialdemokrater vill att särskilt fokus ska läggas på att minska ojämlikheten i tandhälsa hos barn, ungdomar, personer med funktionsnedsättning samt äldre. Vår målsättning är att på sikt tandvården ska bli en del av det nationella sjukvårdssystemet.

Under de senaste decennierna har den psykiska hälsan försämrats avsevärt hos i stort sett alla åldrar. Tidiga insatser är avgörande för att främja barns hälsa, trygghet och utveckling. Familjecentraler kan samordna insatser inom hälsa samt ge socialt stöd för både barn och vuxna. Barn som mår dåligt i skolan riskerar att slussas runt utan att få den hjälp de behöver. Vi ser även att

det finns ett glapp för våra unga vuxna och studenter som har ett mer omfattande vårdbehov än vad som kan erbjudas på ungdomsmottagningarna och vårdcentraler.

Vi vill se en kraftsamling för att säkerställa att folkhälsoarbetet inkluderar alla barn, unga samt vuxna som lever med funktionsnedsättningar. Vi vet att människor med funktionsnedsättningar är överrepresenterade när det gäller psykisk ohälsa samt att känna delaktighet och inkludering i samhället, vilket är en central hälsofråga. Därför är det viktigt att höja den allmänna kunskapen och medvetenheten inom området för att nå de folkhälsopolitiska målen och en jämlik hälsa

För att få ett hälsosamt åldrande behövs social gemenskap, meningsfull sysselsättning och goda levnadsvanor. Det är viktigt att uppmärksamma psykisk ohälsa hos äldre.

Vi socialdemokrater vill öka kunskaperna kring den psykiska ohälsan och integrera arbetet mer mellan olika verksamheter, såväl regionala som kommunala, för att sätta varje enskild människas behov i centrum.

Cancersjukdomar är en av vår tids stora hälsoproblem. Det finns viktiga insatser att göra för att såväl förebygga som åtgärda i tid och därmed minska dödlighet och öka livskvalitet. Utöver nationella satsningar på cancersjukdomar hos barn, kvinnor och mot hudcancer (malignt melanom) vill vi också se åtgärder för att upptäcka prostatacancer i tid. Här är ett allmänt PSA-prov-program en väg att gå.

Inom folkhälsoområdet ska följande övergripande mål gälla:

- Genom förebyggande insatser skapa förutsättningar för en jämlik hälsa hos alla
- Alla barn ska ha möjlighet till en fullföljd studiegång
- Alla ska ha rätt till en god munhälsa

Vi vill att:

- Familjecentraler etableras och utvecklas i alla kommuner
- Etablera fler mottagningar för unga vuxna med psykisk ohälsa
- Införa avgiftsfria besök för unga till läkare och psykolog på ungdomsmottagningar
- Utveckla ett kunskapscentrum för personer med omfattande funktionsnedsättning
- Utveckla metoder för att snabbare uppmärksamma psykisk ohälsa hos äldre
- Folktandvården får ett ökat uppdrag att arbeta hälsofrämjande och förebyggande
- Avgiftsfria besök hos tandhygienist införs för personer 65 år och äldre
- Ett PSA-provprogram införs för män mellan 50 och 70 år

Tillgängligheten till hälso- och sjukvården måste förbättras

Det är viktigt att Västra Götalandsregionen förmår att tillhandahålla bästa möjliga hälso- och sjukvård. Som patient ska du kunna känna dig trygg med att du får en vård av hög kvalitet när det behövs. För oss socialdemokrater är det av största vikt att en god vård av hög kvalitet ska ges utan onödig väntan till första kontakt med hälso- och sjukvården samt både diagnostik, behandling och rehabilitering.

Olika öppna vårdformer ska erbjudas i större utsträckning och primärvården ska vara invånarnas naturliga förstahandsval. För att öka tillgängligheten i vården krävs en utveckling av digitala vårdtjänster.

För oss socialdemokrater är det viktigt med en stark första linjens vård. Den vård som invånarna behöver ofta ska finnas nära och stå för en kontinuitet i vårdkedjan. Viss vård kommer att behöva koncentreras för att ge bästa möjliga kvalitet. Det är viktigt att erbjuda en fast vårdkontakt. Primärvården ska i samverkan med en utbyggd hemsjukvård kunna erbjuda en god tillgänglighet dygnet runt. De mest sjuka och utsatta grupperna i samhället ska prioriteras och ges ett särskilt anpassat omhändertagande. För dessa grupper är det särskilt viktigt med en sammanhållen vård. Primärvården ska fungera som ett nav och ha helhetsansvaret för invånarna. Alla har rätt till en tydlig information om aktuella väntetider och vilken vård som erbjuds. Det här ska gälla genom hela vårdprocessen.

Många patienter som söker sig till akutmottagningarna skulle kunna få tillgång till en god vård inom primärvården och på så sätt slippa den oro och väntan som besöket på sjukhus oftast innebär. Genom att etablera fler mobila team med läkarmedverkan kan fler människor få rätt vård i hemmiljö. En välfungerande ambulanssjukvård är en förutsättning för en god och tillgänglig akutsjukvård. Idag varierar insatsen för prehospitalkfunktioner i regionen. Det innebär att det kan ta lång tid att komma till kvalificerad vård om man befinner sig på fel ställe. Alla ska känna sig trygga med att kunna komma till vården snabbt när man verkligen behöver det. Därför vill vi bygga ut och stärka ambulansverksamheten. På landsbygden innebär det större täckning av prehospitalkfunktioner och i storstadsområdena kan satsningen exempelvis användas till psykiatriska akutbilar som kan svara på larm om akuta psykiatriska problem eller andra mobila enheter.

Köer som uppstår på akutmottagningarna beror till stor del på brist på tillgång till vårdplatser. När du blir sjuk ska det finnas vård att få, och om det är akut sjukhusvård som krävs är det en förutsättning att det finns tillräckligt med vårdplatser. Vi socialdemokrater ska aktivt arbeta för att minimera överbeläggningar och placering av patienter på andra avdelningar. Oavsett var du bor i Västra götalandregionen, stad eller land, så ska du ha tillgång till en bra vård av hög kvalitet utan onödig väntan.

Forskning och utveckling (FoU) är vårt främsta verktyg för att möta framtidens utmaningar. Här behövs både bredd och spets genom den forskning som bedrivs inom universitetssjukhuset, men även det forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs i den breda operativa verksamheten inom bland annat tandvård, primärvård och habilitering. När regionen utför regiongemensamma eller riksvårdsuppdrag krävs långsiktig och hållbar finansiering. Vi ser med oro på den utveckling som skett vid exempelvis Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus. Här krävs det särskilda åtgärder.

Inom tillgänglig och kvalitativ vård ska följande övergripande mål gälla:

- Vården ska ges i tid, väntetider till besök och behandling ska kortas
- Tillgängligheten inom barn och ungdomspsykiatri ska öka, och samverkan mellan aktörer utvecklas
- Den vård som invånarna behöver ofta ska finnas nära
- Koncentration av vård för bättre kvalitet
- Människor med stora vårdbehov ska garanteras en välfungerande och sammanhållen vård
- Tydlig och anpassad information ska finnas om var och vilken vård som erbjuds samt förväntad väntetid

- Digitala vårdtjänster ska utvecklas och användas för patienters bästa
- Säkerställa en tillgänglig barnsjukvård i hela regionen

Vi vill att:

- Invånarnas tillgång till jämlik och nära vård efter behov ska tillgodoses i både tätort och landsbygd
- Införa avgiftsfria besök hos sjuksköterska inom primärvården för personer 65 år och äldre
- Mobila team med läkarmedverkan ska finnas under dygnets alla timmar
- Fler av primärvårdens kvälls- och helgöppna mottagningar lokaliseras i anslutning till sjukhusens akutmottagningar
- Säkerställa att tillräckliga vårdplatser finns
- Säkerställa en trygg och säker övergång från sjukhusvård till hemsjukvård
- Öka regionens anslag till verksamhetsnära forskning

Våra medarbetare

Västra Götalandsregionen är en av landets största arbetsgivare, och erbjuder många olika typer av intressanta och utvecklande arbeten för anställda. Det är en offentlig och skattefinansierad verksamhet som ska leverera välfärd av högsta kvalitet och ska därför vara en förebild för andra arbetsgivare, med arbetsplatser som erbjuder en bra arbetsmiljö, utvecklande arbete och hög delaktighet för de anställda.

Inom vissa verksamheter upplever dock anställda en hård arbetsbelastning och för tungt ansvar. Det leder till ökade sjukskrivningar, särskilt i de kvinnodominerade yrkesgrupperna. Detta är tydliga signaler om att arbetsmiljön och arbetets villkor måste förbättras. Västra Götalandsregionen ska ligga i framkant i arbetsmiljöarbetet. Vi vill därför se en regional satsning på hälsofrämjande ledarskap. Ett bra ledarskap är viktigt för en fungerande organisation. Det behövs därför också insatser på chefsnivå, inte minst stöd för första linjens chefer, som har en utsatt position. Vi vill ha en stärkt introduktion för chefer samt fortlöpande kompetensutveckling, med fokus på arbetsmiljön. Det är också viktigt att arbetsmiljöaspekter beaktas vid all ny-, om- och tillbyggnad, därför ska Västfastigheter alltid samverka med Hälsan och stressmedicin.

Den ökande personalomsättningen är ett stort problem, som måste motverkas med kraftfulla åtgärder. För att skapa goda arbetsvillkor måste personalen ha tillräckligt många kollegor, och kollegor med rätt kompetens. Åtgärder som t ex utglesad helgtjänstgöring kan öka attraktiviteten för att arbeta på våra sjukhus. Större möjlighet måste därför ges för sjukhusen att anpassa arbetstiderna. Arbetstyngd och kvälls- och helgtjänstgöring bör dessutom prioriteras i löneöversynerna. Att överanställa personal på avdelningar som har särskilt hög personalomsättning och sjukfrånvaro har prövats på Kungälv's sjukhus med gott resultat, och bör ske på fler ställen.

Heltid ska vara norm i våra verksamheter. Vi ser med tillfredsställelse att de ofrivilliga deltiderna minskar, men oroas över den fortsatt stora andelen frivilliga deltider. Några av dem använder sin lagstadgade rätt, t ex föräldraledighet, men många väljer att gå ner i tid på grund av arbetets tyngd. Vi vill att förekomsten av "frivillig" deltid av arbetsmiljöskäl utreds, och att åtgärder vidtas så att fler orkar, kan och vill arbeta heltid.

Lönen är en viktig faktor för att nå målet med full bemanning. Många års målmedvetet arbete för att utjämna osakliga löneskillnader har gett resultat. Men dagens löner i sjukvården behöver också bli konkurrenskraftiga. Vi behöver därför lyfta vårdlöner generellt, och vill att regionen ska en handlingsplan med tydliga steg för hur vårdlöner ska kunna höjas till minst riksgenomsnittet. Vi ser också gärna att natt-, kvälls- och helgarbete premieras särskilt i löneöversynen, men hur och till vilka nivåer är upp till förhandlande parter att avgöra, helt enligt den förhandlingsordning som är grundläggande för den svenska modellen. Framförhandlade ersättningar ska regleras i kollektivavtal med respektive fackförbund.

Det finns också grupper som släpar efter extra mycket. Därför föreslår vi en särskild låglönesatsning. Vi vill också se att karriärutvecklingsmodeller tas fram för alla yrkesgrupper och att dessa tydligt kopplas till löneutvecklingen.

Stafettläkare och annan inhyrd vårdpersonal ska fasas ut. Den överenskommelsen har tagits i SKL, och den ska gälla. Trots det har hyrpersonalen ökat, såväl till antal som till kostnader. Hyrpersonal ska vara en tillfällig nödlösning och inte, som nu, en permanent del av verksamheten. Att fasa ut hyrpersonalen ställer ökade krav på förmågan att rekrytera personal. Det gäller särskilt kvalificerad vårdpersonal i den nära vården på landsbygd och mindre orter, där personalbristen är stor. Vi vill därför utreda möjligheten till någon form av gratifikationssystem för dem som aktivt söker sig till vårdcentraler utanför tätorter och större städer. Vi vill också se personalpools, med vårdutbildad regionanställd personal, som kan täcka upp när brist uppstår i verksamheten.

Regionens HR bör också i ökad utsträckning arbeta med ”tandemrekrytering”, och skapa rutiner och kontakter för detta.

För att ytterligare stärka medarbetares anställningstrygghet bör kraven i LAS § 6 A, om verksamhetsövergång, användas vid upphandling och övriga förändringar av huvudmannaskap för verksamheten, när så är möjligt.

Vårdpersonalens arbetstyngd har på senare år ökat inte minst på grund av att arbetsuppgifter som inte är direkt patientknutna har lagts på dem. Det behövs en ordentlig ökning av antalet anställda inom servicefunktionerna för att dels avlasta sjukvårdspersonalen, dels renodla vårdarbetet. Vi behöver också i större utsträckning än i dag ta vara på anställdas kompetenser. Dels för att ge personalen ett intressantare arbetsinnehåll, dels för att öka flexibiliteten och minska sårbarheten i personalgrupperna. Det gäller till exempel att delegera lämpliga uppgifter från läkare till sjuksköterska, från sjuksköterska till undersköterska och att komplettera psykologer med kuratorer, psykoterapeuter m.m.

Uthållighet krävs för att nå och rekrytera nya medarbetare. Betald yrkesintroduktion för sjuksköterskor och undersköterskor möjliggör en bra start för nytexaminerade och behöver utvidgas till fler yrkesgrupper. Det finns också en flora av möjligheter att anställa personer med ekonomiskt stöd från Arbetsförmedlingen för att minska arbetslösheten och stärka kompetensförsörjningen. Västra Götalandsregionen behöver utveckla sitt arbete kring att anställa medarbetare via trainee- och extratjänster samt yrkesintroduktionsanställning. För att klara det krävs handledare. Vi vill därför införa handledaranställningar för medarbetare, på heltid eller i kombination med arbete/pension. Äldre medarbetare har värdefull erfarenhet och kompetens som behöver tas tillvara.

Det behövs att fler väljer att studera på omvårdnadsprogrammet, om behovet av undersköterskor, mentalskötare och barnsköterskor ska kunna lösas. I Västra Götalandsregionens fyra delregioner finns nu vård- och omsorgscollege etablerade. Regionen behöver kraftsamla för att få omvårdnadsprogrammet att svara upp mot sjukvårdens behov. Västra Götalandsregionen

behöver även utöka antalet AT-platser, bland annat sedan Göteborgs universitet har fått fler platser på läkarutbildningen.

Kompetensutvecklingsinsatser är också viktiga för att behålla personal. I dag har sjuksköterskor och undersköterskor möjlighet att gå specialistutbildningar på betald arbetstid. Vi vill att fler yrkesgrupper får den möjligheten.

Ytterligare en åtgärd för att säkra kompetensförsörjningen i vården är att ta tillvara utlandsutbildad hälso- och sjukvårdspersonal. Nationella insatser som snabbspår för legitimationsyrken och förstärkta resurser för validering av utländsk vårdutbildning, tillsammans med regionens insatser i PLUS-programmet, är en bra grund. Programmet behöver utökas och omfatta fler legitimationsyrken och bör således förstärkas ekonomiskt.

Tid för utvecklings- och förändringsarbete måste ges budgetutrymme. Att exempelvis systematiskt kunna arbeta med uppgiftsväxling mellan vårdens personal kräver tid och ekonomiskt utrymme. Vid omställning av vården gäller det att ha ett kompetensförsörjnings- och utbildningsperspektiv. Kompetensförsörjning ska vara en given del i all planering och utveckling av verksamheter. Inför beslut som fattas, med påverkan på hälso- och sjukvården, ska en konsekvensanalys av kompetensförsörjning och utbildning göras.

Våra övergripande mål inom personalområdet är:

- Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare med ett hälsofrämjande ledarskap som grund
- Kompetensförsörjning ska vara en given del i all planering och utveckling av verksamheter
- Oberoende av hyrpersonal

Vi vill att:

- En handlingsplan tas fram för att Västra Götalandsregionen ska nå nationella snitt för löner inom hälso- och sjukvården
- Satsningen på jämställda löner ska fortsätta
- En särskild låglönesatsning görs
- En kartläggning görs över hur helgtjänstgöring ser ut på våra sjukhus och att ett underlag för hur kostnader och ökad rekrytering påverkas av målet två av fem helger
- Andelen servicepersonal ökar på sjukhusen
- Personalpooler för vårdyrken införs
- Ett gratifikationssystem utreds för att få fler vårdutbildade att söka sig till landsbygd och mindre tätorter
- Fler yrkesgrupper får möjlighet till yrkesintroduktion och kompetensutveckling på betald arbetstid
- Särskilda handledaranställningar inrättas
- Satsningarna för utlandsutbildad hälso- och sjukvårdspersonal utökas

Regionutveckling

Den samlade regionala politiken ska bidra till att sluta de påverkbara hälsoklyftorna i Västra Götaland. Full sysselsättning är vår övergripande politiska prioritering och en viktig faktor för människors hälsa och välbefinnande. Regionen ska genom de egna verksamheterna bidra till att regeringens mål om EU:s lägsta arbetslöshet 2020 kan förverkligas. För att garantera en långsiktighet måste politiken ta sikte på de strategiska och långsiktiga viktiga frågorna. Att ta till vara alla individers kompetens, vare sig den införskaffats inom landet eller i någon annan del av världen är viktig för en lyckosam integration, liksom för rörligheten på arbetsmarknaden. Därför ska åtgärderna anpassas efter de lokala behoven.

Västra Götalandsregionen har beslutat om en kraftsamling för fullföljda studier vilket också är ett samarbete mellan Västra Götalandsregionen, kommunerna och andra aktörer i Västra Götaland som folkbildningen och den sociala ekonomin för att våra unga vuxna ska få godkända betyg.

Tillväxt

Västra Götaland är beroende av en näringspolitik som klarar att möta omvärldens förändringar. Det förutsätter ett fortsatt gott innovationsklimat, mer strategisk samverkan och aktiva insatser. Vi socialdemokrater vill skapa ett regionalt näringslivsråd som genom dialog kan skapa förutsättningar för ett starkt näringsliv och kraftfullare regionutveckling. Västra Götaland ska stödja nyföretagande och ge stöd till företag med flerspråkig kompetens. Framförallt ska företag som leds, utvecklas och drivs av kvinnor stödjas. Västra Götalandsregionens insatser bör fokusera bättre på den ekonomiska fördelningen för att komma till rätta med den könsstrukturella snedfördelningen av kapital till företagsamhet, innovationer och entreprenörskap. Idag får kvinnor

inte lika mycket offentligt ekonomiskt stöd som män när det gäller stöd till innovationer, entreprenörskap och nyföretagande. För att motverka de stereotyper och könsnormer som påverkar utdelningen av regionala utvecklingsmedel, är ett viktigt verktyg att anonymisera ansökningsförfaranden. Digitaliseringens utvecklingstakt de senaste decennierna har varit snabb och haft stor betydelse för samhällsutvecklingen. Västra Götalandsregionen måste ta vara på det förändringstryck som digitaliseringen ger och dra full nytta av de möjligheter som den nya tekniken skapar. Samtidigt ska strategier utvecklas för att möta de grupper i samhället som riskerar att halka efter. Att Västra Götalandsregionen är med och driver digitaliseringen är viktigt för att klara av omställningen till morgondagens arbetsmarknad. Regionens digitaliseringsarbete ska leda till en enklare vardag för medarbetare, invånare och besökare.

Genom att stärka besöksnäringen stärker vi också Västra Götalands tillväxt och arbetsmarknad. Att utveckla besöksnäringen skapar ökad attraktivitet. Vi vill arbeta för att aktörerna inom turism och kultur mer aktivt arbetar för att förlänga sina turistsäsonger genom att utveckla besöksmål som attraherar breda grupper. Vi ser det som en viktig åtgärd för att stärka både stad och land.

Den i särklass största delen av besöksnäringen i ekonomiska mått sker i Göteborgsområdet, där har regionen främst en roll avseende kollektivtrafik exempelvis i anslutning till konferenser och möten, här behövs enkla lösningar för att möjliggöra så deltagare kan nyttja kollektivtrafiken enkelt. Vi vill också stärka arbete att öka förlängd vistelse: Åk på kongress och stanna någon dag och besök exempelvis Bohuskusten.

Arbetsmarknad

Arbetsmarknaden i Västra Götaland präglas fortfarande av traditionella och framgångsrika industriföretag, bland annat inom fordonstillverkningen men även kemi- och processindustrin. Samtidigt växer fram nya och innovativa företag med full kraft som utvecklar framtidens tekniker, produkter och arbete. Samarbetet mellan det offentliga, näringslivet och sociala sektorn måste utvecklas för en arbetsmarknad i framkant. Att klara kompetensutveckling och omskolning är viktiga utmaningar för att människor ska kunna göra sig anställningsbara och att näringslivet ska klara försörjning av arbetskraft. Ska vi ha tillväxt och klara välfärden, kräver det att kvinnor och män kan delta på lika villkor i arbetslivet. Västra Götalandsregionen bör samverka med kommuner, myndigheter och andra aktörer för att inventera och bidra till att behovet av rekrytering inom bristyrken tillgodoses genom aktiva åtgärder. Västra Götalands kompetensförsörjning och matchning ska stärkas genom fler utbildningsveckor på folkhögskolorna samt genom regionala yrkesvux. Västra Götalandsregionen ska stimulera fler kommuner att starta högskolecentrum för distansutbildning inom både yrkeshögskola och högskola/universitet.

Utmaningarna på arbetsmarknaden i Västra Götaland kommer att vara fortsatt stora. För att skapa en bättre fungerande integration för de nyanlända krävs samverkan och aktiva insatser inom arbetsmarknadspolitiken. Det kräver att nyanlända får rätt stöd för att etablera sig snabbt på arbetsmarknaden. Matchningen mellan lediga jobb och arbetssökande på arbetsmarknaden ska underlättas med stöd av utbildningsinsatser utifrån arbetslivets behov och genom ökad anställningsbarhet. Det gäller i hög grad för utlandsfödda kvinnor. Alla som kan arbeta ska arbeta. Många människor har en yrkeserfarenhet som är viktig på arbetsmarknaden. Det handlar både om de som befunnits sig länge på svensk arbetsmarknad och de som har erfarenhet från andra länder. Idag signaleras brist på rätt kompetens när arbetsgivare ska nyrekrytera. Arbetet med validering ska breddas och fördjupas, samt att det vid behov erbjuds möjlighet till kompletterande utbildning och kompetensutveckling. För att kunna vara fullt anställningsbara måste deras kunskap valideras och dokumenteras. Därför är det viktigt att regionen tillsammans med aktörer

som samordningsförbunden och utbildningsanordnare erbjuder ett snabbt och effektivt valideringssystem.

Inom regionutvecklingen ska följande övergripande mål gälla:

- Västra Götalandsregionen ska bidra till att målet om lägst arbetslöshet i EU 2020 uppnås
- Västra Götalandsregionen ska verka för en jämlik och jämställd arbetsmarknad i hela Västra Götaland
- Västra Götalandsregionen stärker arbetet med integration av nyanlända på arbetsmarknaden

Vi vill att:

- Modeller utvecklas för en bättre matchning mellan den skattefinansierade utbildningen och näringslivets behov
- En plattform skapas för kontinuerlig dialog och samverkan med näringsliv, akademi och civilsamhällets aktörer
- Ökat stöd ges för kvinnors företagande och innovationskraft
- En regional digitaliseringsstrategi utvecklas
- Kreativa näringar utvecklas i Västra Götaland
- Arbetet med validering breddas och intensifieras

Miljö och klimat

Det finns inget större hot mot mänskligheten än vad drastiska miljö- och klimatförändringar kan innebära. Den hållbara utvecklingens sociala, ekonomiska och ekologiska dimensioner är var för sig viktiga. Målet om en långsiktigt hållbar utveckling ska vara utgångspunkten för alla beslut. Västra Götalandsregionen har i sin roll ett ansvar för att invånarna har möjlighet att leva, verka och resa klimatsmart här. Regionen ska gå före på miljöområdet. Vi ska ta vårt ansvar för miljöproblemen och bidra till att utveckla och främja framtidens klimatlösningar. Målet är att regionens egna verksamheter ska vara fossiloberoende år 2020. Regionen ska även i samarbete med kommuner, länsstyrelsen och andra intressenter vara pådrivande i arbetet mot ett fossilfritt Västra Götaland 2030. Arbetet behöver också fokusera på att de nationella miljömålen åter lyfts upp på agendan och utgör en utgångspunkt för det territoriella samarbetet. Regionen ska ta initiativ till regionala miljömål tillsammans med kommunerna och Länsstyrelsen för perioden 2020–2030.

Regionen ska aktivt driva miljöfrågorna i den egna verksamheten. Det innebär att verksamheterna ska bedrivas resurseffektivt med fokus på att minska sin miljöpåverkan. Men det innebär också att ha en hållbar konsumtion som stimulerar till att ta ansvar, samt att stödja utveckling och innovationer. Ett viktigt led i detta är att följa upp och fortsätta utveckla regionens klimatväxlingsprogram i syfte att kunna styra mot ett mer hållbart resande för anställda och förtroendevalda. Regionen ska som en stor och viktig aktör aktivt arbeta för att uppfylla de prioriterade nationella miljömålen i den egna verksamheten – det vill säga livsmedel, energi, transporter, klimat, gröna näringar, hav och vatten.

Västra Götalandsregionen har en lång period aktivt arbetat med att minska den egna verksamhetens negativa miljöpåverkan. Ett arbete som behöver fortsätta även framöver. Samtidigt måste regionen också ta höjd för konsekvenser av det förändrade klimatet. Fler skyfall och värmeböljor

kräver beredskap och förebyggande åtgärder redan på planeringsstadiet. Regionfullmäktige beslutade i januari 2018 att ställa sig bakom vår motion som understryker vikten av att utarbeta analysunderlag, strategi och handlingsplan för att strukturera klimatanpassningsarbetet i Västra Götalandsregionen. Arbetet måste startas snarast och följas upp regelbundet.

Regionen ska fortsatt stödja forskning och utveckling av förnybar energi, energieffektivisering och förbättrade transporter. Att minska transporternas negativa miljöpåverkan, inte minst flyget är ett viktigt framtida utvecklingsområde. Regionen kan genom aktiva insatser skapa förutsättningar för ett brett samarbete mellan offentliga aktörer, näringslivet och akademien. Vi vill ta initiativ till etablering av ett centrum för utveckling av fossilfria bränslen i Västra Götaland. Utvecklingen av elfordon och eldrivna motorvägar kan vara ytterligare ett område som behöver stöd och utveckling. Här kan regionen vara en viktig aktör i samarbetet mellan de olika näringsgrenarna och akademien.

Botaniska trädgården i Göteborg bedriver forskning av god internationell klass inom biologisk mångfald och klimat. Verksamheten är därmed en viktig del i miljöarbetet inom Västra Götalandsregionen. Den är också en viktig resurs i arbetet med att öka barn och ungdomars kunskaper om och intresse för växters betydelse för miljön. Trädgården har också stor betydelse för att motverka stress och öka människors välbefinnande. Verksamhetens värdefulla bidrag ska därför tas väl tillvara, och ges fortsatt goda utvecklingsmöjligheter. Planerade investeringar i bland annat ett nytt växthus och förbättrad arbetsmiljö samt tillgänglighet ska fullföljas.

Inom miljö- och klimatområdet ska följande övergripande mål gälla:

- Invånarna i Västra Götaland ska vara oberoende av fossil energi år 2030
- Västra Götalandsregionens verksamheter ska vara föregångare i miljöarbetet
- Västra Götalandsregionen ska ta initiativ till att regionala miljömål tas fram tillsammans med kommunerna och Länsstyrelsen för perioden 2020–2030

Vi vill att:

- Klimatväxlingsprogrammet följs upp och utvecklas fortlöpande
- Bidra till en omställning i riktning mot att kunna leva och verka klimatneutralt
- Klimatanpassningsarbetet struktureras och beaktas vid genomförande och planering av verksamheter, och vid investeringar
- Etablera ett centrum för utveckling av fossilfria bränslen i Västra Götaland

Kollektivtrafik

Västra Götaland är en växande och omtyckt region, både att bo, studera och arbeta i. För att livet i Västra Götaland ska fungera krävs en infrastruktur som klarar av en växande befolkning. En väl fungerande kollektivtrafik innebär att fler människor kan välja bussen eller tåget som första alternativ till utbildning, fritid och arbete. De problem, med trängsel och svårigheter för kollektivtrafiken att ta sig fram, som finns i och runt Göteborg, måste mötas med alternativa färdmedel. I Borås, Uddevalla, Skövde och Trollhättan är det viktigt att stärka linjetrafiken så att fler väljer att resa med kollektivtrafik. Det är också angeläget att stärka närtrafiken och den anropsstyrda linjetrafiken på landsbygden.

Kollektivtrafiken måste vara pålitlig. Fler väljer att åka kollektivt om de vet att tider hålls. Vi vill erbjuda en tillgänglig kollektivtrafik som är enkel och prisvärd att resa med. Kollektivtrafiken är både en strategisk samhällsbyggnadsfråga och en viktig samhällsservice, inte minst för att kunna sluta de påverkbara hälsoklyftorna. En bra, tillgänglig och pålitlig kollektivtrafik underlättar vardagslivet och ger en ökad livskvalitet. Vi utgår från att beslutet om Wi-Fi på alla Västtrafiks fordon genomförs. För att ge ytterligare service för dem som reser kollektivt vill vi att knutpunkter och stationer i Västra Götaland byggs ut med fritt Wi-Fi. Det är ett steg i att skapa mervärde för det kollektiva resandet och skapa mötesplatser.

För att underlätta för fler att åka kollektivt ska priserna justeras för att passa så många som möjligt. Ungdomsrabatten upp till 25 år ska återinföras i Västtrafiks prissortiment. Vi vill sänka biljettpriset för barn i grundskoleålder till hälften av biljettpriset för vuxna. Möjlighet att utveckla familjebiljett under lågtrafik är prioriterat. Avgiftsfri kollektivtrafik under sommarloven kan göra det möjligt för alla skolungdomar att åka till sommarjobb eller fritidsaktiviteter oavsett hur familjens ekonomi ser ut. Därför vill vi fullfölja regeringens förslag på Sommarlovskort för åldern 12–18 år.

Ett viktigt mål för Västra Götalandsregionen är att fortsätta arbetet mot fördubblingsmålet. Det innebär som mål att var tredje resa i Västra Götaland ska göras i kollektivtrafiken år 2025. Genom att fler väljer att resa kollektivt kan vi fortsätta stegen mot ett fossilfritt Västra Götaland 2030.

Inget av de nya drivmedlen är idag perfekta. Det är därför viktigt att alla drivmedel granskas framöver, för att driva utvecklingen framåt. Genom att ställa krav stimuleras de bästa bränslena och de sämsta försvinner från marknaden. Västra Götalandsregionen ska genom sin kollektivtrafik stimulera till utveckling av fossilfria bränslen.

Infrastruktur

För att bygga Västra Götaland starkt och hållbart inför framtiden är det viktigt att vi satsar på rätt investeringar. Vi vill också göra satsningar som främjar en rundare region. Inte minst viktigt är att förbättra infrastrukturen med kringliggande regioner och över gränsen in i Norge. Vi vill också att mer av det långväga godset fraktas på järnväg. Om vi ska nå hög sysselsättning och en ökad andel kvalificerad industriproduktion behövs både fungerande arbetspendling och pålitliga godstransporter. Därför är det viktigt att Västra Götalandsregionen tar fram en prioriteringsordning för de olika infrastrukturobjekten.

Vi måste skapa en bra grund för infrastrukturen i Västra Götaland där sjöfart, väg, järnväg, flyg och telekommunikation utvecklas och kompletterar varandra. Effektiva och samordnade lösningar för godstrafiken är ett viktigt mål för utveckling av transporter men även för att bidra till en omställning till klimatsmarta trafiklösningar. Det eftersatta statliga investeringsbehovet måste åtgärdas. Regional medfinansiering får ske med stor restriktivitet och om det tillför särskilt mervärde för regionens invånare.

Vi vill stödja utvecklande och implementering av ny teknik i Västra Götaland. Där är gods- och persontransporter viktiga ur nya tekniska utvecklingsperspektiv. Genom att stimulera utveckling av digitala mobilitetstjänster och trafikplattformar kan ytterligare steg mot ökat kollektivt resande tas.

Inom kollektivtrafik och infrastruktur ska följande övergripande mål gälla:

- Att trafikförsörjningsprogrammets mål uppnås
- Att biljettsystemet utvecklas mot enkelhet och rättvisa
- Den regionala infrastrukturplanen ska vara prioriterad
- Priset för barn, unga och familjer i kollektivtrafiken ska sänkas

Vi vill att:

- Närtrafiken byggs ut för att fler ska kunna använda kollektivtrafiken på landsbygden
- Ungdomsrabatten återställs att gälla alla upp till 25 år
- Regionen tar fram en tydlig prioritering för regionala järnvägssatsningar
- Investeringar av nationellt intresse ska bekostas av staten

Kultur

Kulturen ska präglas av mångfald, kvalitet och interkulturellt utbyte i hela Västra Götaland. Kulturen kan ge berättelser och synliggöra de klassklyftor, könsskillnader och utmaningar mellan stad och land som finns. Kunskap om historien bidrar till människors identitet och trygghet. Genom att delta i kulturella utbyten motverkas stereotypa föreställningar vilket medför ömsesidig förståelse och respekt för de olikheter som berikar vårt samhälle. Politiken har ett viktigt uppdrag att stödja folkbildningen för att stärka och utveckla demokratin. Vi socialdemokrater vill utveckla dagfolkhögskolor för att nå fler grupper samt stötta bildningsförbunden för att stärka bildningen i Västra Götalandsregionen. Kulturarvet utgörs av vad tidigare generationer skapat och hur vi i dag uppfattar, tolkar och för det vidare. Kulturarvet är inte statiskt utan något som ständigt förändras och omformuleras. Kulturen har också en avgörande betydelse för att stärka folkhälsa och öka känslan av sammanhang.

Parasport har för många med funktionsvariationer blivit ett viktigt sätt att visa att man kan idrotta på liknande villkor som personer utan funktionsnedsättningar. Därför vill vi förbättra förutsättningarna för parasporten och ge ett jämställt och jämlikt stöd för att alla ska kunna få möjlighet till ett idrottande liv.

I en allt snabbare urbanisering som Sverige genomgår innebär det att det traditionella friluftslivet måste förändras och komma närmare där människor bor. För att stödja människor att komma ut i naturen och underlätta ett aktivt friluftsliv behövs mer stadsnära vandringsleder och motionsspår. Vi socialdemokrater vill utveckla vandringsleder ytterligare. Barns och ungas rätt till kultur ska fortsatt prioriteras i den regionala kulturpolitiken. Vi vill arbeta för att öka barns och ungas möjligheter att ta del av konst och kultur.

Regionen ska leva upp till ambitionerna i FN:s barnkonvention, där barn och ungas rätt att ta del av konst och kultur, och att uttrycka sig i konstnärlig form understryks.

Västra Götalandsregionen är den ledande kulturregionen i landet. Genom institutionerna Film i Väst, Göteborgssymfonikerna, Regionteater väst och Göteborgsoperan har Västsverige fått nationell uppmärksamhet och internationell lyskraft. Vi vill stärka dessa kulturella nav genom fortsatta utvecklingsinsatser. Institutionerna har också en viktig roll i att göra sin verksamhet tillgänglig i hela Västra Götaland. Regionteater Väst är idag Sveriges största turnerande scen för Barn och unga. För att lyfta dansens betydelse vill vi se att Regionteater Väst blir nationell dansscen för barn och unga med statligt uppdrag att fortsätta utveckla dansen.

I Västra Götaland finns flera museer, varav ett antal av stort nationellt intresse. Vi vill se dessa som noder inom sitt område med nationellt uppdrag. Genom att koppla samman Textilmuseum i Borås, Rörstrands museum i Lidköping samt Röhsska museum i Göteborg kan Västra Götaland skapa en nationell nod för arkitektur och design. Genom att bygga vidare på det kulturella arvet av design kan Västsverige stärka framtidens design.

Runt om i världen lever konstnärer farligt för att de utövar sin konst. Västra Götalandsregionen ska verka för att fler kommuner tar emot en fristadskonstnär.

Inom kulturområdet ska följande övergripande mål gälla:

- Den digitala tekniken ska göra det lättare att nå kultur- och bildningsverksamheter
- Bildningsfokus ska lyftas i regionens verksamheter för att se till varje individs personliga utveckling
- Barn- och ungdomskulturen ska utvecklas
- Det demokratiska värdet inom kulturen lyfts genom att arbeta för jämställd och jämlik kultur

Vi vill:

- Att regionens kulturinstitutioner utvecklas till att nå fler besökare
- Att parasporten uppmärksammas och erbjuds stöd
- Skapa förutsättningar för stadsnära vandringsleder med kulturinslag
- Arbeta för att göra Regionteater Väst till nationell dansscen för barn och unga
- Skapa en nationell nod för arkitektur och design
- Stötta fler att bli Fristadskommuner

Ledning och styrning

Att leda och styra en komplex organisation förutsätter att ledningen och medarbetarna vet vad uppgiften är och åt vilket håll de ska sträva. Det förutsätter i sin tur att det finns en väl förankrad förståelse för uppsatta mål och alla delar samma verklighetsbild. Vi vill gärna se utveckling och genomförande av en värderingsstyrd och dialogbaserad budgetberedning, där utförarnas och professionens perspektiv bättre tas tillvara. Regionens styrmodell måste därför utvecklas mer mot en dialogbaserad modell som förmår förklara och skapa gemensamt ansvar för verksamhetens ekonomi och resultat. Vi vill också se en utveckling där medarbetarna får betydligt mer att säga till om, och ges möjlighet att ta ansvar. En förutsättning för detta är också att strukturen för den politiska och förvaltningsorganisationen fortsätter utredas och utvecklas under kommande mandatperiod. I detta arbete ska också ingå en utvärdering av den ekonomiska styrningen i regionen. Regionens lednings- och styrningsmodell ska alltid ha sin utgångspunkt i invånarnas och patienternas perspektiv.

Fokus i samtliga verksamheter ska vara att skapa värde för invånarna i Västra Götaland.

Regionens målstyrning behöver ses över. Vi vill behålla målstyrningsmodellen, men samtidigt ge verksamheterna större mandat att bestämma hur målen ska nås i det dagliga arbetet. Här behöver ytterligare förenklingar ske. Andra ledningssystem samt jämställdhetsarbetet måste integreras i en modern framtida styrmodell för att minimera onödigt administrativt arbete. Den politiska och professionella styrningen ska leda verksamheten mot en långsiktig och hållbar utveckling, ekologiskt, socialt och ekonomiskt.

Vi vill också utveckla dialogen med invånarna genom att söka nya former för delaktighet och påverkan. Framförallt vill vi integrera resultatet av dialogen i regionens styrmodell, och i nämnders och styrelser dagliga och strategiska arbete. Nuvarande demokratitorg behöver därför vitaliseras, och dess resultat bättre tas tillvara och kanaliseras i organisationen.

Regionen måste skapa en-dörr-in till varje verksamhetsområde för hantering av synpunkter och klagomål från invånarna. Det måste vara tydligt vart man vänder sig för att lämna in synpunkter och hur snabbt man kan förväntas sig få svar på sin fråga/synpunkt.

En viktig del av en fungerade styrnings- och ledningssystem är också en modern informationsteknik som underlättar, inte belastar, det dagliga arbetet. Digitaliseringens möjligheter till effektivisering ska nyttjas bättre i verksamheten.

Ledningens engagemang och medarbetarnas delaktighet i verksamhetens planering och genomförande måste ständigt utvecklas. Samtliga medarbetare och chefer ska känna förtroendet med organisationens värdegrund och de mål som styr verksamheten. Kunskap om arbetsmiljöansvaret ska stärkas hos chefer och i ledningsorganisationen.

Som arbetsgivare måste regionen förtydliga regelverket kring och uppföljning av bisysslor i hela organisationen. Samtidigt som regionen måste värdesätta lojala och engagerade medarbetare får ingen tvekan råda om att illojal konkurrens inte får förekomma i organisationen.

Medarbetare och förtroendevalda ska känna trygghet i att kunna slå larm om oegentligheter i organisationen under anonymitets skydd. En struktur som underlättar det ska skapas genom en så kallad whistleblower-funktion.

Delar av den regionala verksamheten bedrivs på en konkurrensutsatt marknad. Regionen ska utveckla en strategi för sin marknadsnärvaro och position. Ambitionen ska vara att bibehålla och stärka den egna ställningen på marknaden och agera som en koncern gentemot konkurrenterna.

Inom ledning och styrning ska följande övergripande mål gälla:

- Regionstyrelsens roll som ägare ska utvecklas
- Regionstyrelsen i sin roll som ägare utformar tydligare regler för och uppföljning av bisysslor i hela organisationen
- Regionens roll på nationella och internationella arenor ska stärkas
- Dialogen med kommunerna ska vitaliseras och utvecklas för att stärka "kommunernas region"

Vi vill att:

- Målstyrningen förenklas
- Kravet på kollektivavtal och sociala kriterier säkerställs vid upphandling
- Den politiska styrningen utvecklas genom bättre dialog med verksamheterna
- Barn- och jämställdhetsperspektivet beaktas vid utveckling av styrmodell
- Förutsättningar skapas för verksamhetsnära och kvalitetsdriven verksamhetsutveckling
- Det regionövergripande utvecklingsarbetet ska stärkas. Standardisering av processer måste vara utgångspunkten för utvecklings-, förbättrings- och förändringsarbetet
- En s.k. whistleblower-funktion införs i regionen

Stöd- och serviceverksamheter

Servicekommitténs uppdrag är att med hög kvalitet och god effektivitet stödja regionens verksamheter. En effektiv intern serviceverksamhet har stor betydelse för Västra Götalandsregionens förmåga att klara uppdragen inom hälso- och sjukvård och regionutveckling. Kommittén ska genom samordning och rationalisering av stödverksamheterna frigöra resurser som kan användas för att möta nya eller ökade behov i kärnverksamheten. Medarbetarna inom samtliga stöd- och serviceverksamheter ska ges möjligheter till kompetensutveckling och fortbildning. Därför krävs särskilda satsningar för kompetensutveckling på samma sätt som idag finns för undersköterskor.

Inom servicekommittén ska följande övergripande mål gälla:

- Genom ett samlat ansvar för samordning, produktion och leverans av serviceverksamhet inom Västra Götalandsregionen ska förutsättningar skapas för att frigöra resurser till kärnverksamheten

Fastighetskommittén har som huvuduppgift att se till att Västra Götalandsregionens verksamheter kan bedrivas i ändamålsenliga lokaler, anpassade till verksamheternas behov och deras krav på säkerhet och funktion. De lokaler som regionen bedriver verksamhet i ska uppfylla kraven på god tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Fastighetskommittén ska bedriva effektiv fastighetsförvaltning för att begränsa hyreskostnaderna. Arbetet med energieffektivisering och minskad energiförbrukning ska fortsätta. Vid planering och genomförande av ny-, om- och tillbyggnation ska klimatförändringarnas effekter på verksamheter aktivt beaktas och tas med i beslutsunderlagen. Fastighetskommittén ska genom sin verksamhet främja så kallade "vita jobb" genom hela entreprenörskedjan.

Inom fastighetsnämnden ska följande övergripande mål gälla:

- Att med kunskap om kundernas behov aktivt stödja regionens verksamheter med ändamålsenliga lokaler, god miljö och service samt förvalta och utveckla regionens fastigheter
- Att vid projektering och genomförande av fastighetsinvesteringar särskilt beakta klimatförändringarnas konsekvenser för verksamhet, personal och patienter/brukare.

Inom företagshälsovården ska följande övergripande mål gälla:

- Att erbjuda och bedriva företagshälsovård samt genom sin informations-, forsknings- och utbildningsverksamhet utgöra en resurs för hälsofrämjande arbetssätt i regionens verksamheter och bolag.
- Företagshälsovården och forskning om hälsofrämjande arbetssätt ska fortsätta utvecklas inom ramen för hälsa och stressmedicin

Vi vill att:

- Den fysiska investeringsplaneringen bättre beaktar arbetsmiljöaspekter genom samverkan mellan Västfastigheter och Hälsa och stressmedicin

Övriga verksamheter

Inom ramen för denna budget finansieras också regionfullmäktiges egen verksamhet, revisorskollegiet, patientnämnderna och arkivnämnden (gemensam nämnd med Göteborgs kommun).

SVENSKA MODELLEN
SKA UTVECKLAS INTE AVVECKLAS
 Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

Ekonomi

Det råder just nu högkonjunktur i landet och i Västsverige. I kraft av detta som en drivande kraft och med anledning av den s-ledda regeringens historiskt stora satsningar på välfärden har även regionen haft en stark ekonomisk ställning sedan valet 2014. 2016 noterades ett överskott på cirka 1,7 mdkr. Bortser man ifrån avsättningen till storstadsinvesteringarna i Göteborg på 482 mdkr uppvisade regionen 2017 ett överskott på 223 mdkr. Regionen har en rekordstor likviditet på drygt 12 mdkr, ett eget kapital på cirka 7,7 mdkr, och mycket högt ekonomiskt anseende hos banker och finansinstitut. Detta är viktigt med en fortsatt ansvarsfull politik med god ekonomisk hushållning som ledstjärna.

Regionen kommer under kommande år att stå inför stora ekonomiska och verksamhetsmässiga utmaningar. Exempelvis måste den snabba kostnadsutvecklingen brytas, verksamhetens resultat och vårdgarantinivåerna upprätthållas och den egna produktionen öka. Dessa utmaningar ställer krav på handlings- och genomförandekraft. Det ställer också krav på beslutsamhet att göra de nödvändiga prioriteringar som behövs för att leva upp till invånarnas högt ställda krav på god, säker och kvalitativ regional service. Den ekonomiska politiken måste präglas av kontinuitet och förutsägbarhet, men även strävan efter ökad produktivitet. Genom ständiga förbättringar och effektiviseringar i vardagen behöver mer resurser frigöras. Ledningsorganisationen har ett särskilt stort ansvar för att fullfölja denna inriktning och tillämpa ett engagerat och närvarande ledarskap.

Budgetförslaget är balanserat över perioden, även om ett bättre resultat bör eftersträvas framöver.

Med anledning valåret och i enlighet med kommunallagen ska den nyvalda regionfullmäktige senast i november 2018 fastställa budgeten för 2019. Beroende av vilken politisk konstellation

som uppstår efter valet kan budgetförslaget komma att bli föremål för revideringar och kompletteringar.

Finansiella mål

- Nettokostnaderna ska inte överstiga summan av skatteintäkter och generella statsbidrag
- Det egna kapitalet ska som lägst uppgå till 4 000 mnkr
- Västra Götalandsregionen ska ha god betalningsberedskap genom snabb tillgång till likvida medel i enlighet med finanspolicyens fastställda ramar
- Västra Götalandsregionen ska bibehålla nuvarande kreditrating AAA

Med utgångspunkt i de riktlinjer som lagts fast i finanspolicy bemyndigas regionstyrelsen att vid eventuellt behov av stärkt likviditet uppta tillfälliga lån som uppgår till ett maximalt belopp om 2 000 mnkr.

Skattesatsen

Skattesatsen föreslås oförändrad till 11 kr och 48 öre per skattekrona för planperioden 2019–2021.

Med en skattesats på 11 kronor och 48 öre bedöms skatteintäkter och generella statsbidrag uppgå till:

Mnkr	2019	2020	2021
Preliminära skatteintäkter	4 4418	4 5694	4 7336
Kommunalekonomisk utjämning	4 939	5 347	5 491
Totalt	49 358	51 042	52 827

Utveckling av skatteunderlag och skatteintäkter

SKL:s prognos för skatteunderlagsutvecklingen under perioden 2016 till 2018 framgår av tabellen nedan:

	2018	2019	2020	2021
SKL, april	3,8	3,2	3,1	3,7
Regeringen, april	3,6	3,9	3,7	3,5
ESV, april	3,4	3,5	3,2	2,9
SKL, feb	3,3	3,2	3,1	3,6

Effektivitetskrav

Budgetförslaget ställer inga generella effektiviseringskrav. Verksamheterna har dock i praktiken att beakta kostnadsutveckling, befolkningsökning samt det ökade behovet. Detta ställer särskilda krav på fortsatt produktivitetsökning och vardagseffektiviseringar.

Löne- och prisutveckling¹

Bedömning av utvecklingen av priser, löner och andra kostnader utgår från den prognos som Sveriges Kommuner och Landsting redovisat i april 2018. Enligt prognosen gäller följande prisindex under perioden:

	2018	2019	2020
LPIK inkl. läkemedel	2,3	2,8	2,6
LPIK exkl. läkemedel	2,8	3,4	3,4

Styrelser och nämnder inom hälso- och sjukvården erhåller indexet LPIK inklusive läkemedel, och övriga verksamheter LPIK exklusive läkemedel, med undantag för Kollektivtrafiknämnden och Fastighetsnämnden som erhåller sitt prognostiserade regionbidrag netto.

Resursfördelningsmodellen

Vi har använt följande fördelningsnycklar för fördelning av regionbidrag till hälso- och sjukvårdsnämnderna:

HSN Norra	17,0339%
HSN Södra	13,4301%
HSN Östra	16,4409%
HSN Västra	20,5262%
HSN Gbg	32,5690%

Vårdval primärvård och vårdvalrehabilitering

Ramen för VG Primärvård fastställs till 6 699,146 mnkr inklusive patientavgifter. Ramen för Vårdval Rehab fastställs till 870,198 mnkr inklusive patientavgifter. Båda ramarna inkluderar kostnadsökningar med anledning av befolkningsökning, men även ökade kostnader för täckningsgrad och mellanliggande prov inom vårdval primärvård samt volymökningar inom vårdval rehabilitering.

¹ SKL:s prisindex inklusive läkemedel för 2019(2,3 %) tillämpas för generell uppräknig av regionbidrag till nämnder/styrelser inom hälso- och sjukvården. För övriga verksamheter tillämpas SKL:s prisindex exklusive läkemedel 2019(2,8 %). SKL:s index tillämpas endast för första året. För andra år under planperioden tillämpas schablonindexet enligt budgetunderlaget. Skälen är att det finns en rad oklarheter i utvecklingen framöver vad gäller skatteintäkter, kostnadsutvecklingen samt andra påverkansfaktorer. Inför budget 2020 kommer ny prövning att ske. Ambitionen är att även kommande år följa SKL:s index.

Ramförändringar

– tillskott, avdrag och finansiering

Nedan redogörs för de ramförändringar eller andra justeringar som gäller för nämnder och styrelser.

Regionfullmäktige

Inga ramförändringar föreslås för regionfullmäktige.

Regionstyrelsen

Förvaltningen underlag visar på en fortsatt ökning av högre administration sedan valet. För att stärka basverksamheten måste denna utveckling stävjas. Ett effektiviseringskrav på administrationen motsvarande 10 mnkr åläggs styrelsen för fördelning i hela organisationen.

Kostnadsutvecklingen för externt köpt vård och för inhyrd personal måste brytas. Den nationella överenskommelsen med SKL avseende minskade kostnader för inhyrd personal ska realiseras under budget- och planperioden. I mycket nära samarbete med nämnder och styrelser ska regionstyrelsen därför tillsa att aktiva åtgärder vidtas i detta syfte. För budget- och planperioden ska kostnader för köpt vård minska med 400 mnkr, och för inhyrd personal med 300 mnkr. Administrativa overheadkostnader ska för samma period minska med 10 mnkr.

Statsbidraget till kostnader för flyktingmottagning (2018=226 mnkr) ska i planeringsdirektivet föras över till hälso- och sjukvårdsnämnderna enligt föregående års fördelning. Nämnderna har att fördela vidare dessa medel till berörda utförarstyrelser.

Kostnadsutvecklingen för Framtidens vårdinformationsmiljö ska följas upp noga under året, varefter beslut om eventuell utökad ram fattas i särskild ordning.

Mot bakgrund av regionstyrelsens tidigare redovisade överskott bidrar styrelsen med 50 mnkr för finansiering av budgetförslaget.

Personalutskottet

För att möjliggöra gemensam samordning och styrning av ST-tjänster överförs 33 mnkr för 2019–2020 och 34 mnkr för 2021 från hälso- och sjukvårdsnämnder till utskottet för vidare hantering.

För att möjliggöra konkurrenskraftiga löner tillförs under budget- och planperioden 500 mnkr. Hur fördelningen av medlen på bästa sätt kan ske ska bestämmas genom förhandlingar med de fackliga organisationerna. Aviserade höjningar av Ob-tillägget ska ingå i dessa förhandlingar.

För att ta ytterligare steg mot målet att uppnå jämställda löner tillförs 50 mnkr för 2019.

För låglönesatsningar i prioriterade grupper tillförs 50 mnkr för 2019.

För fortbildning och kompetensutveckling av grupper som idag inte kunnat ta del av tidigare satsningar tillförs 5 mnkr från 2019.

För finansiering av utökat antal AT-läkartjänster tillförs 15 mnkr från 2019.

Hälso- och sjukvårdsstyrelsen

För införande av avgiftsfria besök hos läkare och psykologer på ungdomsmottagningar för unga (19–25 år) tillförs styrelsen 10 mnkr. från 2019. Resurserna ska fördelas ut till hälso- och sjukvårdsnämnderna från 2020 utifrån den kostnadsfördelning som framkommer under 2019.

För att påbörja det systematiska arbetet med att erbjuda PSA-testning för män över 50 år tillförs 5 mnkr från 2019. Resurserna ska fördelas ut till hälso- och sjukvårdsnämnderna från 2020 utifrån den kostnadsfördelning som framkommer under 2019.

För att påbörja etappvisa införande av avgiftsfria besök hos sjuksköterska inom primärvården för personer 65 år och äldre tillförs 15 mnkr från 2019, ytterligare 10 mnkr från 2020, samt 10 mnkr från 2021. Resurserna ska fördelas ut till hälso- och sjukvårdsnämnderna från 2020 utifrån den kostnadsfördelning som framkommer under 2019.

För att påbörja etappvisa införande av avgiftsfria besök hos tandhygienist för personer 65 år och äldre tillförs 10 mnkr från 2019. Resurserna ska fördelas ut till hälso- och sjukvårdsnämnderna från 2020 utifrån den kostnadsfördelning som framkommer under 2019.

För full finansiering av vårdvalen inom primärvård och rehabilitering tillförs styrelsen begärda medel. För att säkerställa långsiktig finansiering av de ökade kostnaderna inom vårdval rehabilitering bör en genomlysning och utvärdering av tillämpningen ske under 2019.

Styrelsens medel på 200 mnkr för fortsatt arbete med utveckling av den nära vården överförs till hälso- och sjukvårdsnämnder.

Hälso- och sjukvårdsnämnderna

Nämnderna tillförs ett generellt tillskott utöver indexhöjningen på 350 mnkr från 2019 och ytterligare 150 mnkr från 2020.

I planeringsdirektivet för 2019 ska statsbidraget för flyktingmottagande överföras från hälso- och sjukvårdsstyrelsen till hälso- och sjukvårdsnämnderna.

För att möjliggöra gemensam samordning och styrning av ST-tjänster överförs 33 mnkr för 2019–2020 och 34 mnkr för 2021 från hälso- och sjukvårdsnämnder till personalutskottet för vidare hantering.

Nämnderna tillförs 23,5 mnkr för gynekologisk cellprovtagning från 2019.

Patientnämnder

Inga ramförändringar föreslås.

Arkivnämnden

Tidigare tillförda medel för skanningsprojektet på 1,2 mnkr återförs till regionen.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämndens ram fastställs till 178 mnkr. För 2019. Ingen förändring sker inför 2020–2021 i avvaktan på närmare genomlysning av evakueringskostnader och fastighetsindex. Ett avkastningskrav på 25 mnkr Fastställs för 2019.

Servicenämnden

Inga ramförändringar föreslås.

Nämnd för Hälsan och stressmedicin

Inga ramförändringar föreslås.

Folkhälsokommittén

Inga ramförändringar föreslås. Under förutsättning att regionfullmäktige beslutar om den nya politiska organisationen ska ramarna för verksamheten överföras till regionstyrelsen. Detta ska ske i samband med regionstyrelsens planeringsdirektiv.

Kommittén för mänskliga rättigheter

Inga ramförändringar föreslås. Under förutsättning att regionfullmäktige beslutar om den nya politiska organisationen ska ramarna för verksamheten överföras till regionstyrelsen. Detta ska ske i samband med regionstyrelsens planeringsdirektiv.

Regionutvecklingsnämnden

En omprioritering av nämndens ramar sker med 70 mnkr 2018.

Miljönämnden

Inga ramförändringar föreslås.

Kollektivtrafiknämnden

Nämndens ekonomiska ram under kommande planperiod anpassas till den nivå som fordras för att uppfylla trafikförsörjningsprogrammets mål för respektive år. Ramarna bygger på de beräkningar som kollektivtrafiknämnden samt Västtrafik har utarbetat. För 2019 tillförs 4 845 mnkr, för 2020 5 115 mnkr och för 2021 5 445 mnkr.

Kulturnämnden

Nämnden tillförs 16,7 mnr för 2019 för ökade kostnader tack vare regeringens satsningar på fler folkhögskoleplatser. Kulturnämnden tillförs också 11,8 mnr för att fullgöra regionstyrelsens rekommendation om Handlingsplan för fullföljda studier, kopplat till folkhögskolorna. Regionutvecklings-nämnden bidrar till denna satsning ur befintligt anslag för utvecklingsprojekt.

Nämnden bidrar med 30 mnr för finansiering av budgeten.

Moderförvaltningen

För finansiering av budgeten beräknas moderförvaltningen ramar för minskad köpt vård öka 200 mnr för 2019, 100 mnr 2020 och 100 mnr 2021. Minskade kostnader för inhyrd personal beräknas ge ökade intäkter på 200 mnr 2019, 75 mnr 2020 och 25 mnr 2021. Minskade overheadkostnader för administration förväntas ge ökade ekonomiskt utrymme på 10 mnr 2019.

Regionstyrelsen ges i uppdrag att tillse att intäktsförstärkningar enligt ovan realiseras under budget- och planperioden.

Ett avkastningskrav på 25 mnr på folktandvården, 25 mnr på Närhälsan samt 25 mnr på Fastighetsnämnden ska gälla för 2019.

Investeringsram

Följande ramar gäller för investeringar under budget- och planperioden:

	2019	2020	2021
Total investeringsram, mnr	6 400	6 000	6 300

Fastighetsindex fastställs till 2 % för 2018.

Resultat

Budgetens prognostiserade resultat för budget- och planperioden beräknas till:

	2019	2020	2021
Resultat	13,2	251,3	147,5

Regionbidrag

	Budget 2019		Plan 2020		Plan 2021	
	Regionbidrag	Riktat statsbidrag	Regionbidrag	Riktat statsbidrag	Regionbidrag	Riktat statsbidrag
Hälso- och sjukvård	42 535	1 627	43 512	1 354	44 358	726
Hälso- och sjukvårdsstyrelsen	10 842	1 243	11 069	1 004	11 301	726
Hälso- och sjukvårdsnämnderna	31 693	384	32 443	350	33 057	0
Norra hälso- och sjukvårdsnämnden	5 399	65	5 526	60	5 631	0
Södra hälso- och sjukvårdsnämnden	4 256	52	4 357	47	4 440	0
Östra hälso- och sjukvårdsnämnden	5 211	63	5 334	57	5 435	0
Västra hälso- och sjukvårdsnämnden	6 505	79	6 659	72	6 785	0
Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd	10 322	125	10 566	114	10 766	0
Regionutveckling	6 960	430	7 271	430	7 642	430
Regionutvecklingsnämnden	748	0	763	0	779	0
Miljönämnden	103	0	105	0	107	0
Kulturnämnden	1 173	430	1 197	430	1 221	430
Kollektivtrafiknämnden	4 845	0	5 115	0	5 445	0
Folkhälsokommittén	47	0	47	0	47	0
Kommittén för mänskliga rättigheter	44	0	44	0	44	0
Serviceverksamheter	223	0	224	0	225	0
Fastighetsnämnden	178	0	178	0	178	0
Servicenämnden	25	0	26	0	26	0
Nämnd Halsan & stressmedicin	20	0	20	0	21	0
Regiongemensamt	4 353	138	4 446	138	5 019	5
Regionfullmäktige	85	0	87	0	89	0
Regionstyrelsen	2 658	138	2 945	138	3 139	5
Regionstyrelsen	1 640	138	1 673	138	1 706	5
Personalutskottet	1 018	0	1 272	0	1 432	0
Revisorskollegiet	25	0	25	0	26	0
Patientnämnderna	25	0	26	0	26	0
Arkivnämnden	34	0	34	0	35	0
Koncernbanken	-450	0	-450	0	-450	0
Moderförvaltningen	1 976	0	1 778	0	2 154	0
Summa	54 072	2 194	55 453	1 921	57 244	1 160

Förslag till beslut

Regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige att besluta:

- att Fastställa regionbidrag till styrelser, nämnder och verksamheter för år 2019 enligt föreliggande förslag till budget
- att Fastställa inriktningen för åren 2020–2021 som underlag för den fortsatta planeringen
- att Fastställa skattesatsen för 2019 till 11 kronor och 48 öre per skattekrona
- att Fastställa i budgetens angivna finansiella mål och övergripande mål
- att Uppdra åt regionstyrelsen att utifrån denna budget utarbeta planeringsdirektiv för verksamhetsår 2019 med den av regionfullmäktige fastställda budgeten som grund
- att Uppdra åt regionstyrelsen att utifrån en årlig investeringsram på 6 400 mnkr för 2019 fastställa en årlig investeringsplan samt anvisa medel till investeringsprojekt för 2019
- att Bemyndiga regionstyrelsen att under 2019 i övrigt uppta lån om ett högsta belopp av 3 000 mnkr att hanteras enligt föreskrifterna i finanspolicyn
- att Bemyndiga regionstyrelsen att disponera medel inom koncernbanken och moderförvaltningen i syfte att kunna fullfölja samordningsansvaret och uppgiften om övergripande ansvar för verksamheter i egen regi
- att Fastställa fastighetsindex till 2 % procent för 2019 som underlag till beräkning av hyror
- att Regionfullmäktige fastställer ett koncernbidrag från tandvårdsstyrelsen till 25 mnkr, från primärvårdsstyrelsen 25 mnkr samt från fastighetsnämnden till 25 mnkr
- att Fastställa ramen för Vårdval Primärvård till netto 6 699,1 mnkr samt för Vårdval Rehabilitering 870,2 mnkr
- att Uppdra åt Kollektivtrafiknämnden att justera taxor inom kollektivtrafiken med i genomsnitt upp till maximalt 2,5 % för 2019
- att Uppdra åt regionutvecklingsnämnden, kulturnämnden, kollektivtrafiknämnden och miljönämnden att senast 31 oktober 2018 fastställa uppdrag till respektive verksamheter
- att Uppdra åt servicenämnden att senast 31 oktober 2018 teckna överenskommelser med berörda verksamheter
- att Uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnderna att senast 31 oktober 2018 träffa överenskommelser med berörda styrelser, förvaltningar och övriga utförare inom hälso- och sjukvården och tandvården avseende ersättningar, vårdnivåer och vårdinriktningar med mera
- att Regionstyrelsen ges mandat att i planeringsdirektiven även besluta om att prolongera 2018 års vårdöverenskommelser att gälla även 2019 med budgeten som utgångspunkt
- att Uppdra åt styrelser, nämnder och verksamheter att senast den 30 november 2018 fastställa detaljbudget för 2019 samt flerårsplan för 2020–2021
- att bemyndigas regionstyrelsen att fastställa Västra Götalandsregionens detaljbudget för 2019 samt fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art
- att I övrigt fastställa förslag till budget för 2019 och i budgetförslaget angivna övergripande mål, uppdrag och inriktningar, samt plan för 2020–2021
- att Den nyvalda regionfullmäktige senast 30 november 2018 ska fastställa budget för 2019

Resultaträkning

	2019	2020	2021
Verksamhetens intäkter	12 624	12 561	12 015
Verksamhetens kostnader	-63 767	-64 933	-65 876
Avskrivningar	-2 299	-2 345	-2 393
Verksamhetens nettokostnad	-53 443	-54 717	-56 254
Skatteintäkter	44 418	45 695	47 336
Kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag	9 667	10 010	10 055
Finansiella intäkter	31	31	32
Finansiella kostnader	-660	-768	-1 022
Årets resultat	13	251	148

Balansräkning

	2019	2020	2021
Immateriella anläggningstillgångar	36	35	34
Materiella anläggningstillgångar			
-Byggnader och Mark	19 865	22 412	24 841
-Maskiner och inventarier	9 353	10 312	11 365
Finansiella anläggningstillgångar	438	438	438
Summa anläggningstillgångar	29 692	33 196	36 678
Bidrag till infrastruktur	449	406	363
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR			
Förråd	291	291	291
Kortfristiga fordringar	2 781	1 611	777
Kortfristiga placeringar	8 956	6 720	4 344
Kassa och bank	500	500	500
Summa omsättningstillgångar	12 528	9 122	5 912
TILLGÅNGAR	42 669	42 724	42 953
Ingående eget kapital	7 881	7 938	8 370
Årets förändring	13	251	148
Summa eget kapital	7 894	8 189	8 518
Avsättning pensioner	19 892	21 945	24 515
Övriga avsättningar	2 225	2 225	2 225
Summa avsättningar	22 117	24 170	26 740
Långfristiga skulder	2 137	2 137	2 137
Kortfristiga skulder	10 521	8 227	5 559
Summa skulder	12 658	10 364	7 696
EGET KAPITAL, SKULDER OCH AVSÄTTNINGAR	42 669	42 724	42 953